

УДК 338.439.5/.6(477.53)

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ РЕГІОНУ

*Т.А. Дзюба, аспірантка**

Розглянуто сутність продовольчої безпеки на регіональному рівні та визначено особливості її формування, а також сформульовано пріоритетні напрями державного регулювання.

Продовольча безпека, агропромисловий комплекс, продукти харчування, незалежність, самозабезпеченість, доступність, якість.

Питання продовольчої безпеки є складним і багаторівневим, а тому має розглядатись і вирішуватись як на державному, так і на регіональному рівнях. Необхідність розробки продовольчої безпеки на регіональному рівні зумовлюється соціально-економічними відмінностями, демографічною ситуацією та особливістю природно-кліматичних умов окремих територій.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Питання, що стосуються продовольчої безпеки розглядали у своїх наукових роботах такі вітчизняні вчені, як Н. Басюркіна, О. Березін, О. Гойчук, І. Лукінов, О. Павлов, І. Прокопа, В. Юрчишин та інші. Однак, беручи до уваги багатогранність та складність даної проблематики, багато аспектів, зокрема регіональний, недостатньо висвітлені та потребують постійного аналізу й моніторингу.

Мета дослідження – аналіз основних аспектів формування продовольчої безпеки регіону та визначення проблем для формулювання пріоритетних напрямів державного регулювання.

* Науковий керівник – доктор економічних наук, професор, академік НААНУ В.К. Терещенко

Виклад основного матеріалу. Особливості продовольчої безпеки регіонів полягають у тому, що вона базується на власному сільськогосподарському і продовольчому виробництві. Регіони мають значні можливості виробництва екологічно чистих продуктів харчування. На формування продовольчої безпеки регіону впливають такі чинники, як місце розташування, розвиток інфраструктури, спеціалізація тощо.

Продовольча безпека регіону залежить, по-перше, від можливості забезпечити попит на продовольство для населення регіону в достатній кількості, якості та асортименті, по-друге, від можливості різних груп населення придбати необхідну (раціональну) кількість продовольства належної якості. Одними з основних завдань регіональних органів влади є забезпечення рівноправних умов для функціонування агропродовольчого ринку, зокрема, створення реальних можливостей продати свою продукцію усім виробникам, у тому числі й дрібним, боротьба з монополізацією продовольчого ринку перекупниками [2].

Звичайно, в Україні та її регіонах, у тому числі й Полтавській області, населення не голодує, як у найбідніших країнах світу. Проблемою в українському суспільстві є нераціональне та незбалансоване харчування за фізіологічними потребами, а також куріння та зловживання алкоголем. Як наслідок, зниження працездатності, хронічні хвороби, підвищення смертності, зниження рівня народжуваності, що, у свою чергу, призводить до додаткових витрат в медицині та соціальному забезпеченні.

Серед областей України Полтавщина виділяється агропромисловим комплексом з розвиненою харчовою промисловістю, бурякоцукровим виробництвом, зерновим господарством та м'ясо-молочним тваринництвом. У сільськогосподарському виробництві використовується майже 2,0 млн га землі, з них 1,5 млн га ріллі. Найбільш розповсюджені ґрунти – чорноземи, які займають 90 % площ. Протягом останніх років сільське господарство області забезпечує стійкі темпи зростання валової продукції та входить до п'ятірки лідерів-виробників по Україні [5].

Незважаючи на загальний задовільний стан у регіоні, складність існуючої ситуації стає очевидною при порівняльному аналізі обсягів виробництва продуктів харчування і фактичному споживанні населенням та рекомендованими нормами, які визначені Міністерством охорони здоров'я України (див. таблицю).

З наведених даних видно, що в Полтавській області недостатнім є рівень виробництва м'яса та м'ясопродуктів, причому як фактичного споживання, так і з погляду рекомендованої його норми: у 2011 р. було вироблено 33,7 кг/особу, за норми споживання 80 кг/особу. Варто зазначити, що при достатній кількості виробництва суттєво заниженим є споживання молочної продукції. Негативні тенденції спостерігаються у виробництві та споживанні плодів і ягід. Позитивними показниками характеризуються обсяги виробництва й споживання картоплі, овочів та баштанних культур, а також яєць і цукру.

**Порівняння обсягів виробництва з рівнем споживання основних видів сільськогосподарської продукції
в Полтавській області на одну особу за 2007–2011 роки***

Види продукції	Виробництво					Споживання					Раціональна (ре- комендована) норма споживан- ня
	2007	2008	2009	2010	2011	2007	2008	2009	2010	2011	
М'ясо та м'ясопродукти, кг	34,9	28,7	29,1	33,3	33,7	45,2	51,0	48,9	52,6	52,4	80
Молоко та похідні продукти, кг	442,2	429,9	475,0	467,7	487,6	245,8	227,1	232,9	218,9	222,5	380
Яйця, шт.	361,7	353,9	410,2	413,1	403,4	261	284	294	306,9	347,0	290
Картопля, кг	578,8	597,1	597,1	546,0	855,5	132,3	139,2	139,2	138,6	139,2	124
Овочі та баштанні, кг	258,9	247,4	282,7	270,4	336,2	129,6	134,8	167,5	235,2	198,9	161
Плоди та ягоди, кг	38,3	43,5	77,4	67,2	63,2	34,0	32,3	49,4	49,6	52,3	90
Хлібні продукти, кг	72,6	71,5	65,5	58,2	52,4	121,3	123,8	115,9	118,5	117,6	101
Риба та рибні продук- ти, кг	2245,1	2200,1	1180,1	919,2	998,2	14,6	17,4	13,9	13,9	13,3	20
Цукор, кг	170,6	221,5	220,7	160,6	297,4	40,4	42,6	36,3	36,1	37,3	38

*Складено за даними Головного управління статистики у Полтавській області.

Для стабільного самозабезпечення населення області продуктами харчування власного виробництва та підвищення платоспроможності споживачів, головними пріоритетами продовольчої безпеки Полтавського регіону є нарощення наявного агроекономічного потенціалу та реформування соціальної політики тощо.

Серед основних загроз продовольчої безпеки регіону ми вважаємо за доцільне виділити такі:

- структурна незбалансованість харчування значної частини людей, сюди ж відноситься переїдання, зловживання алкоголем, куріння;
- коливання цін на зовнішніх ринках;
- низька якість питної води та багатьох харчових продуктів і недостатній контроль за нею;
- низький рівень довіри споживачів до якості продуктів харчування і, як наслідок, низький попит;
- відсутність мотивації до праці у сільських товаровиробників, безробіття, бідність, занепад соціальної інфраструктури сіл, особливо віддалених від великих міських поселень;
- поглиблення демографічної кризи сільського населення.

Отже, існують реальні і потенційні загрози продовольчій безпеці Полтавської області, як і всієї держави. Для підвищення рівня продовольчої безпеки необхідно вжити такі заходи:

- розробити систему критеріїв і показників продовольчої безпеки країни та регіонів;
- створити економічні передумови для забезпечення ефективних способів господарювання;
- впровадити такі стратегії розвитку аграрного сектору, які б сприяли нарощенню виробництва продуктів харчування;
- проводити соціальну політику, спрямовану на подолання бідності та нерівності доступу до основних продуктів харчування.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Продовольча безпека є багатоплановим питанням, яке охоплює і природні, і соціально-економічні аспекти та відбивається майже на всіх сторонах життя суспільства. Для вирішення проблеми продовольчої безпеки регіону необхідний комплексний підхід і тісна взаємодія державних та місцевих органів влади, щоб забезпечити ефективне виробництво, переробку, розподіл і реалізацію продовольчих ресурсів.

Список літератури

1. Закон України «Про продовольчу безпеку України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JF6GI01A.html
2. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://vnu-mi.blogspot.com/2011_05_01_archive.html
3. Баланси та споживання основних продуктів харчування населенням України : стат. зб.; за ред. Н.С. Власенко. – К., 2012.
4. Сайт головного управління статистики в Полтавській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://poltavastat.pi.net.ua>
5. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://gendermap.org.ua/regions>

Рассмотрена сущность продовольственной безопасности на региональном уровне и определены особенности ее формирования, а также сформулированы приоритетные направления государственного регулирования.

Продовольственная безопасность, агропромышленный комплекс, продукты питания, независимость, самообеспеченность, доступность, качество.

The article considers the nature of food security at the regional level and peculiarities of its formation and formulated priorities of government regulation.

Food security, agriculture, food, independence, self-sufficiency, availability, quality.